

**ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»**

Північноукраїнський інститут імені Героїв Крут

МАУП

Кафедра Управління персоналом, економіки праці та публічного управління

Схвалено на засіданні кафедри
УПЕППУ

Протокол № 1 від 26.08.2025 р.

Завідувач кафедри

Ганна ПОПОВА

***СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ПРОСТОРОВА ТА РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА»***

Спеціальності: **051 Економіка**

Освітнього рівня: **перший (бакалаврський) рівень**

Освітньої програми: **«Економіка»**

Спеціалізація: _____

Розробник силябусу навчальної дисципліни:

Попова Ганна Юрїївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри Управління персоналом, економіки праці та публічного управління

Викладач:

Попова Ганна Юрїївна – кандидат економічних наук, доцент, завідувачка кафедри Управління персоналом, економіки праці та публічного управління

Силябус розглянуто на засіданні кафедри Управління персоналом, економіки праці та публічного управління
Протокол №1 від 26.08.2025р.

Загальна інформація про навчальну дисципліну

Назва навчальної дисципліни	Просторова та регіональна економіка
Шифр та назва спеціальності	051 Економіка
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти
Статус дисципліни	обов'язкова
Кількість кредитів і годин	5 кредити/150 год. Лекції: 42 год. Практичні заняття: 28 год. Самостійна робота: 80 год.
Термін вивчення дисципліни	5 семестр
Мова викладання	українська
Вид підсумкового контролю	Екзамен
Сторінка дисципліни на сайті	https://chern.maup.com.ua/opp-ekonomika-pershij-bakalavrskij-riven/

Загальна інформація про викладача. Контактна інформація. Комунікація

П.І.Б. викладача	Попова Ганна Юріївна
Науковий ступінь	Кандидат економічних наук
Вчене звання	Доцент
Посада	Завідувачка кафедри Управління персоналом, економіки праці та публічного управління
Дисципліни, які викладає НПП	Економічна теорія, Фінанси, гроші та кредит, Просторова та регіональна економіка, Облік і аудит, Економічний аналіз та бізнес-діагностика, Аналіз та прогнозування економічних процесів
Напрями наукових досліджень	Економіка, фінанси, облік і аудит
Посилання на реєстри ідентифікаторів для науковців	ORCID: 0000-0001-8136-5834 Профіль Google Академія: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=list_works&hl=&hl=uk&user=NqFTewYAAAAJ
Контактна інформація викладача:	
E-mail:	-
Контактний тел.	-
Портфоліо викладача на сайті кафедри	https://chern.maup.com.ua/wp-content/uploads/2024/02/2024_popova-g.ju.-portfolio-maup-1.pdf

1. Структура курсу

1.1 Анотація курсу

Навчальна дисципліна «Просторова та регіональна економіка» спрямована на формування у здобувачів знань про суть, закономірності та принципи організації продуктивних сил як загалом, так і конкретного регіону; особливостей розвитку та регіональної поширеності окремих галузей, сфер та видів діяльності; економіку окремих регіонів та об'єктивні передумови їх розвитку; сучасні регіональні економічні процеси та їх наслідки; систему органів галузевого та територіального управління; характер проблем економіки регіонів України та напрями їх вдосконалення.

1.2 Мета дисципліни

Метою викладання даної дисципліни є формування системних знань щодо теоретико-методичних основ розвитку продуктивних сил регіону та соціально-економічних процесів територій різних таксономічних рівнів; надання студентам теоретичних знань та практичних навичок з методики проведення аналізу регіонального розвитку.

1.3 Предмет курсу: процес дослідження законів, закономірностей та принципів територіальної організації виробництва у розрізі регіонів України, ефективності галузей національної економіки.

1.4 Завдання вивчення дисципліни:

опанування знань про базові поняття регіональної економіки, засади її функціонування, основні економічні показники;

засвоєння теорії регіональної економіки і регіонального розвитку;

оволодіння знаннями про територіальну й галузеву структуру господарського комплексу України та її регіонів;

вивчення сутності регіональної економічної політики, програмування та прогнозування регіонального розвитку, бюджетно-фінансового регулювання розвитку регіонів, опанування форм здійснення прикордонного та міжрегіонального співробітництва;

обґрунтування об'єктивної необхідності раціонального та ефективного використання природних, науково-виробничих, людських ресурсів регіонів країни;

засвоєння принципів раціонального природокористування та охорони навколишнього середовища, понять про екологічний моніторинг, екологічні нормативи і стандарти.

1.5 Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Пререквізити:

Вивчення навчальної дисципліни «Просторова та регіональна економіка» базується на знаннях та уміннях, отриманих здобувачами освіти

при вивченні таких дисциплін: «Економічна теорія», «Маркетинг», «Економіка підприємства», «Мікроекономіка», «Макроекономіка».

Постреквізити:

Після завершення курсу здобувачі набувають знань, умінь і навичок, які стануть основою для подальшого навчання, професійного зростання та виконання будь-яких навчальних завдань, передбачених в основних та вибіркових компонентах даної ОПП.

1.6 Програмні компетентності (загальні (ЗК); спеціальні (СК)):

ЗК3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК4. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК8. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК9. Здатність до адаптації та дій в новій ситуації.

ЗК10. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК11. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

СК1. Здатність виявляти знання та розуміння проблем предметної області, основ функціонування сучасної економіки на мікро-, мезо-, макро- та міжнародному рівнях.

СК4. Здатність пояснювати економічні та соціальні процеси і явища на основі теоретичних моделей, аналізувати і змістовно інтерпретувати отримані результати.

СК8. Здатність аналізувати та розв'язувати завдання у сфері економічних та соціально-трудових відносин.

СК11. Здатність обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів та із застосуванням сучасного методичного інструментарію.

СК12. Здатність самостійно виявляти проблеми економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, пропонувати способи їх вирішення.

1.7 Очікувані результати навчання (РН).

РН3. Знати та використовувати економічну термінологію, пояснювати базові концепції мікро- та макроекономіки,

РН4. Розуміти принципи економічної науки, особливості функціонування економічних систем.

РН5. Застосовувати аналітичний та методичний інструментарій для обґрунтування пропозицій та прийняття управлінських рішень різними економічними агентами (індивідуумами, домогосподарствами, підприємствами та органами державної влади).

РН6. Використовувати професійну аргументацію для донесення інформації, ідей, проблем та способів їх вирішення до фахівців і нефахівців у сфері економічної діяльності.

РН7. Пояснювати моделі соціально-економічних явищ з погляду фундаментальних принципів і знань на основі розуміння основних напрямів розвитку економічної науки.

PH9. Усвідомлювати основні особливості сучасної світової та національної економіки, інституційної структури, напрямів соціальної, економічної та зовнішньоекономічної політики держави.

PH11. Вміти аналізувати процеси державного та ринкового регулювання соціально-економічних і трудових відносин.

PH12. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати.

PH13. Ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання соціально-економічних даних, збирати та аналізувати необхідну інформацію, розраховувати економічні та соціальні показники.

PH15. Демонструвати базові навички креативного та критичного мислення у дослідженнях та професійному спілкуванні.

PH18. Використовувати нормативні та правові акти, що регламентують професійну діяльність.

PH21. Вміти абстрактно мислити, застосовувати аналіз та синтез для виявлення ключових характеристик економічних систем різного рівня, а також особливостей поведінки їх суб'єктів.

PH22. Демонструвати гнучкість та адаптивність у нових ситуаціях, у роботі із новими об'єктами, та у невизначених умовах.

PH23. Показувати навички самостійної роботи, демонструвати критичне, креативне, самокритичне мислення.

2. Зміст навчальної дисципліни

Курс складається з **двох змістових модулів**. Кожен модуль, у свою чергу, складається з лекційної та практичної частин.

Змістовий модуль 1. ЗАКОНОМІРНОСТІ, ПРИНЦИПИ І ФАКТОРИ РОЗМІЩЕННЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ТА ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни

Визначення поняття “продуктивних сил” і “регіональної економіки” як напрямку сучасного економічного розвитку. Місія і різноманітні цілі регіональної

Методи і завдання розміщення продуктивних сил України та розвитку регіональної економіки. Сутність, функції й типи сучасного етапу регіонального розвитку.

Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів

Еволюція розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів.

Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил.

Фактори сталого розвитку продуктивних сил. Ознаки подібності з факторами розміщення продуктивних сил.

Відмінності між факторами сталого розвитку і факторами розміщення продуктивних сил.

Особливості поняття та характеристики економічних районів.

Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства

Сутність процесу економічного районування, а також встановлення взаємозв'язку територіальної організації продуктивних сил та суспільства з процесом економічного районування.

Територіально-промисловий комплекс як основа економічного районування.

Кластерний аналіз, як різновид кількісного методу побудови класифікації.

Основні особливості формування 9 основних районів України як приклад використання загально-географічного районування.

Тема 4. Регіон у системі територіального поділу праці

Визначення поняття “територіальний поділ праці”, яке є основою спеціалізації регіону та характеризує ступінь його участі.

Проблеми територіального поділу праці для будь-якого регіону, які є визначальними, бо вони лежить в основі господарського управління територією.

Основні зв'язки територіального поділу праці в процесі закріплення певних галузей виробництва за регіонами.

Відмінність між різновидами територіального поділу праці.

Специфічні риси географічного поділу праці, які виникають під час розвитку науково-технічного прогресу.

Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики

Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики. Склад об'єктів і суб'єктів державної регіональної економічної політики.

Предмет державної регіональної економічної політики. Основні відмінності між державною регіональною політикою як стратегією і тактикою держави щодо регіональних процесів і “внутрішньою” політикою самих регіонів.

Принципи державної регіональної економічної політики перехідного періоду та основні їхні відмінності між собою.

Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики

Рівні управління та, що входить до практичних інструментів реалізації державної регіональної економічної політики. Основні складові елементи механізму державного регулювання.

Найважливіші регіональні проблеми, які здійснюються державою за допомогою загальнонаціональних програм. Визначення складу державного регулювання регіонального розвитку та економічного регулятора з боку держави.

Параметри, за якими проводиться типологізація регіонів.

Основний складовий елемент державної регіональної економічної політики, яким є державна регіональна фінансова політика.

Тема 7. Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах

Поняття “Господарський комплекс України”. Структура Господарського комплексу України та його трансформація в ринкових умовах.

Основні риси подібності Господарського комплексу України

Тема 8. Природний та трудовий потенціал України

Природні умови та ресурси є важливими компонентами будь якої територіальної соціально-економічної системи.

Сутність поняття “природно - ресурсний потенціал”. Складові природно - ресурсного потенціалу. Природно - ресурсний потенціал України.

Виробничий та науково-технічний потенціали.

Модуль 2. ГОСПОДАРСЬКИЙ КОМПЛЕКС УКРАЇНИ. ЕКОНОМІКА РЕГІОНІВ УКРАЇНИ. МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНИ

Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення

Визначення поняття “міжгалузеві комплекси”.

Особливості нової ролі міжгалузевих комплексів у розвитку економіки України.

Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем

Визначення основних особливостей економіки України як єдності регіональних соціально-економічних систем.

Методологічні основи і сутність регіональної економіки.

Основні передумови регіонального економічного розвитку

Економічна система регіону як ланка єдиного господарського комплексу

Територіальна диференціація регіонів за рівнем розвитку продуктивних сил.

Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів України в умовах глобалізації.

Тема 11. Економіка регіонів України: стан та перспективи розвитку

Історико-географічний підхід до адміністративно-територіального устрою регіонів України.

Стан та перспективи розвитку економіки регіонів України.

Основні типи економічних районів.

Проблеми та перспективи розвитку і розміщення продуктивних сил району.

Природно-ресурсний, виробничий і трудовий потенціал регіону.

Територіальна і галузева структура господарства регіону.

Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури

Поняття „геополітичний чинник”. Напрямки міжнародних економічних зв'язків України. Основні особливості видів структури господарства регіону.

Міжнародний поділ праці, його суть і значення у формуванні зовнішньоекономічних зв'язків.

Механізм зовнішньоекономічної діяльності України: сутність та принципи формування.

Зовнішньоторговельна діяльність України на сучасному етапі.

Зміст і форми міжнародної економічної інтеграції.

Інтеграція України у сучасну світогосподарську систему.

Гармонізація законодавства України з законодавством ЄС.

Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил

Концепція сталого розвитку. Внутрішні та зовнішні фактори сталого розвитку.

Сутність та основні напрями екологізації розвитку продуктивних сил.

Особливості переходу України на принципи сталого розвитку.

Тема 14. Наукові засади раціонального природокористування

Проблеми глобальної зміни клімату. Визначення поняття “природокористування”. Класифікація основних видів природокористування за різними підходами.

Визначення поняття „охорона природи”. Розвиток наукових засад охорони навколишнього середовища її раціонального використання його ресурсів на основі визначених принципів.

Тема 15. Екологічний моніторинг і система екологічної інформації

Визначення понять “метод спостереження”, “моніторинг” та “екологічний моніторинг”. Інформація, яка входить до складу системи екологічного моніторингу.

Напрямки діяльності екологічного моніторингу.

Визначення термінів “контроль” та “контроль екологічний”. Завдання екологічного контролю. Формування підходів класифікації екологічного моніторингу.

Глобальна система моніторингу навколишнього середовища. Державний екологічний моніторинг. Регламентація державних спостережень у мережі Гідромету. “Білі плями” на карті державного екологічного моніторингу.

Тема 16. Економічний механізм природокористування та охорони навколишнього середовища

Визначення поняття “економіка природокористування”. Групи завдань, які стоять перед економікою природокористування. Групи проблем, з якими стикається економіка природокористування.

Поняття “економічного механізму охорони навколишнього середовища”.

Завдання економічного механізму охорони навколишнього середовища.

Тема 17. Економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності

Визначення понять “економічна і соціальна ефективність природоохоронної діяльності”. Різновиди розрахунку економічної і соціальної ефективності природоохоронної діяльності.

Тема 18. Світовий досвід і міжнародне співробітництво у сфері охорони навколишнього природного середовища

Історія формування світового досвіду і міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Організації, країни, конвенції та інші правові сторони становлення міжнародного співробітництва у сфері охорони навколишнього природного середовища.

3. Технічне й програмне забезпечення/обладнання

Вивчення курсу не потребує використання програмного забезпечення, крім загальнонавчаних програм та операційних систем, таких, як програми презентацій Microsoft PowerPoint, Open Office Impress, мультимедійний проєктор та комп'ютер для проведення аудиторних занять, доступ здобувачів вищої освіти до Інтернету.

4. Форми і методи навчання

Основними формами занять із навчальної дисципліни «Просторова та регіональна економіка» є практичні заняття та самостійна робота здобувачів вищої освіти.

При проведенні практичних занять передбачено поєднання таких форм і методів навчання, як-то: робота у малих групах, рольові ігри, дискусія, публічні виступи, групові проєкти та кейс-завдання.

Здобувачі освіти опрацьовують інформацію з наукових, навчальних та лекційних джерел, в тому числі за допомогою всесвітньої мережі Інтернет і бібліотек, під час занять виконують усні та письмові завдання, виступають із доповідями та презентаціями, що можуть бути підготовленими як у групі, так і індивідуально.

Програмою курсу також передбачено індивідуальні завдання.

5. Система оцінювання та вимоги (критерії оцінювання результатів навчання здобувачів освіти та розподіл балів, які вони отримують)

Оцінювання знань здійснюється відповідно до:

1. Положення про організацію освітнього процесу в ПрАТ «ВНЗ «МАУП» <https://surl.li/bpxlbj>
2. Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» <http://surl.li/fkfyee>

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти

Розрахунок балів (ЗМ1, ЗМ2)

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Максимальна к-сть балів за одиницю	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування та робота на семінарських (практичних) заняттях	2	6	12
Виконання завдань для самостійної роботи	2	9	18
Виконання модульної роботи	20	2	40
Виконання ІНДЗ	30	1	30
Разом:			100

5.1 Відвідування та робота на семінарських (практичних) заняттях та критерії їх оцінювання

Під час вивчення курсу виконується *робота на семінарських (практичних) заняттях по кожній з 18 тем.*

Критерії оцінювання:

правильність відповідей та розрахунків – від 0 до 1,5 балів;

відповідність оформлення практичних робіт вимогам – 0,5 бали (враховуються лише за умови нарахування балів за правильність відповідей та розрахунків).

Максимальна кількість балів за одну роботу – **2 бали.**

Максимальна кількість балів за семінарські (практичні) заняття по курсу – **12 балів.**

Зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	<p style="text-align: center;">Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни “Регіональна економіка”</p> <p style="text-align: center;"><i>Практичне заняття 1</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дати ознаку виробничих сил і суті ефективності територіальної організації суспільного виробництва. 2. Як вирішуються проблеми підвищення ефективності суспільної праці? 3. Які фактори зумовлюють об'єми та темпи розвитку виробництва? 4. Назвати суть і зміст дослідження по визначенню перспектив розвитку та розміщення виробничих сил. 5. Розкрийте сутність територіальної соціально-економічної системи (ТСЕС). 6. Які Ви знаєте різновиди ТСЕС? 7. Що є головною і рушійною силою продуктивних сил? 8. Дати характеристику раціонального розміщення виробництва по економічних районах. 	2

	<p>9. Які показники необхідні для внутрішньо районного розміщення промисловості?</p> <p>Завдання 1. Графічно зобразити схему об'єкта курсу «Просторова та регіональна економіка» – територіальну соціально-економічну систему. Для виконання завдання необхідно скористатися визначенням ТСЕС зі словника термінів та врахувати, що будь яка система є сукупністю взаємозв'язаних компонентів.</p> <p>Завдання 2. На основі карт атласу визначити та дати письмову характеристику територіальній соціально-економічній системі (ТСЕС) (це може бути окремий населений пункт, адміністративний район, адміністративна область, промисловий район, економічний район, сільськогосподарська зона).</p> <p>Завдання 3. Схематично зобразити та письмово пояснити місце «Просторової та регіональної економіки» в структурі економічних навчальних дисциплін. Необхідно визначити з якими дисциплінами має спільний об'єкт дослідження та в яких сферах пересікаються їх інтереси.</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Регіональна економіка як складова економічної науки. 2. Наукові основи розвитку і розміщення продуктивних сил України. 	
2	<p align="center">Тема 2. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил та формування економіки регіонів</p> <p align="center"><i>Практичне заняття 2</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. У чому полягає сутність поняття - принципи розміщення продуктивних сил? 2. Як принципи розміщення продуктивних сил реалізуються на практиці? 3. Назвати найважливіші закономірності територіального поділу праці при розміщенні виробництва та розкрийте їх дію. 4. Як принципи РПС реалізуються на практиці? 5. Яка відмінність між поняттями — розміщення продуктивних сил і - розміщення виробництва? 6. Роль природних ресурсів у розміщенні виробництва? 7. Як інфраструктура впливає на розміщення виробництва? 8. Які виробництва і чому тяжіють до джерел сировини? 9. Назвіть специфічні соціально-економічні властивості й ознаки інженерно-технічної інфраструктури. 10. Групи розміщення продуктивних сил? <p>Завдання 1. На підставі аналізу техніко-економічних особливостей визначити ступінь впливу різних факторів на розміщення галузей промисловості. Для пояснення ступеня впливу доцільно застосовувати такі позначення: +++ вирішальний вплив ++ сильний вплив + незначний вплив – відсутність впливу Результати показати в таблиці.</p> <p>Завдання 2. Згрупувати галузі господарства за техніко-економічними показниками. Завдання виконати на підставі завдання 1. Користуючись результатами завдання 1, словником термінів та методичними порадами до вивчення теми, необхідно з'ясувати взаємозв'язки між категоріями фактори розміщення галузі та техніко-економічних показників галузі. Результати оформити у вигляді таблиці.</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Забезпечення економічної безпеки держави в контексті проблем 	2

	розміщення і розвитку продуктивних сил. 2. Фактори розміщення продуктивних сил та їх реалізація в практичній діяльності.	
3	<p align="center">Тема 3. Економічне районування та територіальна організація господарства</p> <p align="center"><i>Практичне заняття 3</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення «економічне районування»? 2. Які види економічного районування вам відомі? 3. Мета соціально-економічного районування. 4. В чому полягають відмінності між різними видами економічних районів? 5. Визначте сутність економічного району і доведіть об'єктивний характер його формування. 6. Що являє собою територіальний поділ праці та який вплив він має на формування економічних районів? 7. Назвіть основні районоутворюючі фактори і поясніть їх вплив на процес районоутворення. 8. Яка форма територіальної організації народного господарства виконує функцію ядра економічного району? 9. Розкрийте сутність основних принципів економічного районування. 10. Визначте типи економічних районів і принципи відмінності між ними. <p>Завдання 1. На контурній карті зобразити сучасну мережу економічних районів макрорівня. Для цього необхідно скористатися географічним атласом, визначивши, які області належать до того чи іншого економічного району. Райони позначити різним кольором або штриховою.</p> <p>Завдання 2. Визначити функціонально-територіальну структуру одного з макрогосподарських районів. Для цього слід використати карту адміністративно-територіального устрою України більшого масштабу, щоб було чітко видно межі адміністративних районів. Міста–райцентри позначити одним умовним позначенням, а селища міського типу – іншим.</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічне районування та територіальна організація господарства. 2. Сучасні процеси регіоналізації й глобалізації та їх вплив на економіку України. 	2
4	<p align="center">Тема 4. Регіони у системі територіального поділу праці</p> <p align="center"><i>Практичне заняття 4</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. У чому полягає зміст поняття регіону, як економічної категорії? 2. Яку мету та заходи передбачає регіональна стратегія розвитку. 3. У чому полягає розробка ефективного ТПП? 4. Які лінії відбивають умовний рельєф якого-небудь явища регіону? 5. Які лінії з'єднують точки регіону з рівними витратами часу? 6. Які лінії з'єднують точки регіону з рівними транспортними витратами ? 7. Які лінії з'єднують точки регіону з рівними рівнями демографічного потенціалу? <p>Завдання 1. За картами навчального атласу України:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Визначити основні галузі спеціалізації господарства економічного району. 2. Визначити та пояснити головні чинники господарської спеціалізації 	2

	<p>окремих економічних районів.</p> <p>3. Виділити найбільші промислові вузли та центри господарської спеціалізації економічних районів.</p> <p>4. На підставі одержаного матеріалу скласти таблицю.</p> <p>Завдання 2. На підставі аналізу техніко-економічних особливостей показати ступінь впливу різних факторів на розміщення галузей промисловості. Для цього доцільно застосувати такі позначення: +++ вирішальний вплив ++ сильний вплив + незначний вплив - відсутність впливу Результати показати в таблиці.</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <p>1. Чинники, що впливають на регіональний розвиток.</p> <p>2. Науково-технічний прогрес і виробничий потенціал національної економіки.</p>	
5	<p>Тема 5. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики</p> <p><i>Практичне заняття 5</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <p>1. Які аспекти охоплює регіональна політика держави?</p> <p>2. У чому полягає раціональна регіональна соціально-економічна політика держави?</p> <p>3. Назвати об'єкти регіональної політики держави.</p> <p>4. Назвати суб'єкти регіональної політики держави.</p> <p>5. Мета регіональної політики держави у економічній сфері.</p> <p>6. Мета регіональної політики держави у соціальній сфері.</p> <p>7. Мета регіональної політики держави у екологічній сфері.</p> <p>8. Мета регіональної політики держави у виробничій сфері.</p> <p>9. На які основні напрямлення поділяються стратегічні цілі регіональної політики держави?</p> <p>10. Назвати основні принципи регіональної політики держави.</p> <p>Завдання. На контурній карті зобразити територіально адміністративний устрій України із зазначенням макрогосподарських одиниць та міст загальнодержавного значення.</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <p>1. Сутність, мета і завдання регіональної економічної політики</p> <p>2. Основні тенденції розвитку продуктивних сил в сучасній світовій економіці.</p>	2
6	<p>Тема 6. Механізм реалізації регіональної економічної політики</p> <p><i>Практичне заняття 6</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <p>1. Дайте визначення народногосподарського комплексу України.</p> <p>2. Яким чином відбувається формування регіонального господарського механізму.</p> <p>3. Що таке галузь господарства?</p> <p>4. Надати визначення механізму реалізації регіональної економічної політики.</p> <p>5. Перелічити основні складові механізму державної регіональної політики України.</p> <p>6. У чому полягає зміст методів механізму державної регіональної політики.</p> <p>7. Назвати основні проблеми бюджетного регулювання розвитку регіонів</p> <p>Завдання 1. Розкрити зміст регіональної економічної політики та її</p>	2

	<p>особливості. Звернути особливу увагу на поняття «депресивні території» та «території пріоритетного розвитку». Пов'язати з історією формування і господарського освоєння окремих територій України.</p> <p>Завдання 2. Визначити об'єкти, суб'єкти та завдання державної регіональної політики у економічній, соціальній, екологічній, демографічній сферах.</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Механізм реалізації регіональної економічної політики. 2. Проблеми розвитку депресивних регіонів України. 	
7	<p>Тема 7. Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах <i>Практичне заняття 7</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дайте визначення народногосподарського комплексу України. 2. Що таке галузь господарства? 3. Що ви розумієте під виробничою сферою і який її склад? 4. Що входить до невиробничої сфери? 5. Які особливості співвідношення виробничої і невиробничої сфери в Україні? 6. Яке значення промисловості України? 7. Як поділяється промисловість України за характером виробництва і предметів праці? 8. Назвіть основні галузі промисловості України. 9. Які особливості галузевої структури промисловості України? 10. Назвіть міжгалузеві комплекси промисловості України. 11. Які основні напрями дальшого розвитку народного господарства України? <p>Кейс. Побудувати схему «Галузева структура господарства». Для цього необхідно скористатися «Статистичним щорічником України» (або вартість основних засобів по галузях, або вартість виробленої продукції, або зайнятість населення за галузями виробництва). Показник України взяти за 100% і поррахувати питому вагу інших галузей. На основі отриманих результатів побудувати секторну діаграму.</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Господарський комплекс України, його структура і трансформація в ринкових умовах. 2. Фінансове забезпечення розвитку регіонів України. 	2
8	<p>Тема 8. Природний та трудовресурсний потенціал України <i>Практичне заняття 8</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. За якими ознаками розрізняють види природних ресурсів? 2. Що значить комплексне використання ресурсів? 3. Які тенденції спостерігаються в динаміці чисельності населення України? 4. Визначте сутність і структуру природно-ресурсного потенціалу. 5. Назвіть існуючі методи оцінки природно-ресурсного потенціалу. 6. Охарактеризуйте мінеральні ресурси України, їх структуру та особливості розміщення. 7. Розкрийте сутність та визначте структуру земельного фонду України. Сформулюйте проблеми раціонального використання земельних ресурсів. 	2

	<p>8. Охарактеризуйте водні ресурси України, особливості їх формування і розміщення. Назвіть проблеми та шляхи їх раціонального використання.</p> <p>9. Охарактеризуйте лісові ресурси України, їх народногосподарське значення і основні шляхи раціонального використання.</p> <p>10. Охарактеризуйте рекреаційні ресурси України, їх структуру та особливості розміщення. Обґрунтуйте проблеми і шляхи їх раціонального використання.</p> <p>11. Визначте сутність та основні напрями ресурсозбереження.</p> <p>12. В чому полягають особливості формування вторинного ресурсного потенціалу ?</p> <p>Кейс. Підготувати статистичну інформацію про народжуваність, смертність та природний приріст населення України в розрізі адміністративних областей. Скласти таблицю. Потрібно скористатися «Статистичним щорічником України» за вказані роки і виписати відносні показники, що характеризують природний рух населення України. Щоб виявити тенденції в динаміці населення треба побудувати графіки - вісь X – роки, вісь Y – показник.</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <p>1. Природний та трудовий потенціал України.</p> <p>2. Демографічна ситуація на Україні, регіональні проблеми зайнятості.</p>	
9	<p style="text-align: center;">Тема 9. Міжгалузеві господарські комплекси та регіональні особливості їх розвитку і розміщення</p> <p style="text-align: center;"><i>Практичне заняття 9</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <p>1. Які особливості формування і аналізу міжгалузевих комплексів?</p> <p>2. В чому полягає сутність і класифікація міжгалузевих комплексів?</p> <p>3. Розкрийте сутність проблеми структурної переорієнтації економіки України.</p> <p>4. Охарактеризуйте стан паливно-енергетичного комплексу України.</p> <p>5. Охарактеризуйте особливості розвитку гірничо-металургійного комплексу України.</p> <p>6. Проаналізуйте стан машинобудівного комплексу України.</p> <p>7. Розкрийте основні проблеми розвитку військово-промислового комплексу України.</p> <p>8. Розкрийте особливості хіміко-лісового комплексу України.</p> <p>9. В чому проявляється специфіка розвитку будівельного комплексу?</p> <p>10. Охарактеризуйте структуру й особливості продовольчого комплексу України.</p> <p>11. Коли автомобільні перевезення можуть виявитися ефективнішими за залізничні при порівняно значних відстанях транспортування?</p> <p>12. Які Ви знаєте основні напрями розвитку соціальної інфраструктури в Україні.</p> <p>Кейс. Дати економічну характеристику галузі господарства. Виконується письмово, в зошитах. Вибір галузі довільний, характеристику здійснювати за такою схемою:</p> <p>1) Визначити місце та ролі галузі в структурі промисловості та в цілому господарського комплексу (За якими показниками можна відобразити місце галузі в структурі промисловості?).</p> <p>2) Далі необхідно проаналізувати її компонентну структуру.</p> <p>3) Потім слід визначити техніко-економічні особливості галузі та основні фактори її розміщення. (Як класифікувати галузі за техніко економічною</p>	2

	<p>особливістю? Які основні фактори розміщення галузей?).</p> <p>4) Характеристика сировинної, паливної та енергетичної бази галузі.</p> <p>5) Далі необхідно проаналізувати загальний стан розвитку галузі (це вимагає аналіз динаміки та структури виробництва та визначення загального рівня розвитку галузі в регіоні).</p> <p>6) Характеристика розміщення галузі. (це передбачає: 1) здійснення АТД виробництва продукції досліджуваної галузі; 2) виділення основних форм просторового зосередження промисловості виробництва (центрів, вузлів); 3) аналіз ефективності розміщення галузі); 4) визначенням проблем та перспектив розвитку.</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <p>1. Розвиток і розміщення вугільної промисловості України і перевезення вугілля по залізницях.</p> <p>2. Розвиток і розміщення металургійної промисловості України і перевезення сировини, палива і металу по залізницях.</p> <p>3. Розвиток і розміщення хімічної промисловості України і перевезення сировини і готової продукції по залізницях.</p> <p>4. Розвиток і розміщення електроенергетики України і перевезення палива по залізницях.</p> <p>5. Розвиток і розміщення галузей машинобудівного комплексу України і перевезення продукції по залізницях.</p>	
10	<p>Тема 10. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем</p> <p>Практичне заняття 10</p> <p>Питання для обговорення</p> <p>1. Що являє собою єдиний народногосподарський комплекс (ЄНГК)?</p> <p>2. Надати визначення поняттю народногосподарський комплекс (НГК).</p> <p>3. Надати визначення поняттю Економічний простір</p> <p>4. Якими характеристиками та параметрами визначається економічний простір</p> <p>5. Які сфери відносять до компонентів ЄНГК?</p> <p>6. Що відносять до складу матеріального виробництва?</p> <p>7. Що відносять до складу виробництва послуг?</p> <p>Кейс. Використовуючи довідкову інформацію на контурну карту України масштабними структурними значками нанести найбільші промислові вузли економічних районів. У центрі значка вписати індекс функціональної особливості вузла та ступінь його зрілості. Функціональну особливість вузла відображає його виробничий профіль. За виробничим профілем усі вузли поділяються на три групи : а) видобувні: 1 – вугільні, 2 – нафтогазові, 3 – руд чорних металів, 4 – руд кольорових металів, 5 – гірничо-хімічної сировини, 6 – будівельної сировини; б) вузли обробної промисловості: 1 – металургійні, 2 – машинобудівні, 3 – хімічні, 4 – нафтохімічні, 5 – металургійно-хімічні, 6 – текстильні, 7 – металургійно-машинобудівні, 8 – харчової промисловості, 10 – інші; в) вузли змішаного типу (видобувної та обробної промисловості): 1 – вугільно-енергетичні, 2 – вугільно-металургійні, 3 – вугільно-хімічні, 4 – 5 – гірничо-хімічні, 6 – вугільнометалургійно-машинобудівні, лісопромислові, 7 – інші (перелік може бути продовженим).</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p>	2

	<p>1. Економіка регіонів України: стан та перспективи розвитку.</p> <p>2. Економіка України як єдність регіональних соціально-економічних систем.</p>	
11	<p>Тема 11. Економіка регіонів України: стан та перспективи розвитку Практичне заняття 11</p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Охарактеризуйте основні промислові вузли та центри регіону. 2. Проаналізуйте екологічну ситуацію в регіоні на основі карт атласу. 3. Розкрийте проблеми, що є у розвитку господарського комплексу регіону. 4. Які особливості розвитку даного регіону? 5. Які основні відмінності і специфіка досліджуваного регіону? 6. Які особливості територіальної та галузевої структури господарства регіону? <p>Завдання. Використовуючи карти навчального атласу України, визначити географічне положення, межі та склад обраної ТСЕС (в даному випадку економічний район). Дослідження проводити за відповідними картами атласу і охарактеризувати досліджувану ТСЕС за такою схемою: 1. Назва. 2. Природно-ресурсний потенціал. 3. Населення. 4. Галузевий склад господарства. У завданні слід також визначити місце досліджуваної ТСЕС в територіальній ієрархії (до складу якої ТСЕС вищого рангу входить досліджувана ТСЕС та які ТСЕС нижчого рангу включає).</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Економічний простір системи продуктивних сил України, його складові і тенденції розвитку. 2. Безпека розвитку продуктивних сил України та її регіонів. 	2
12	<p>Тема 12. Міжнародні економічні зв'язки України та її інтеграція в європейські та інші світові структури Практичне заняття 12</p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Розкрийте сутність зовнішньоекономічних зв'язків та назвіть їхні основні форми. 2. В чому виявляється вплив міжнародного територіального поділу праці на формування міждержавних економічних зв'язків? 3. Розкрийте сутність механізму зовнішньоекономічної діяльності та назвіть основні його принципи. 4. Назвіть загальні обсяги експорту й імпорту України, визначте їхню товарну структуру. 5. Охарактеризуйте зовнішньоекономічні зв'язки України з країнами СНД. 6. Економічна інтеграція. 7. Зони спільного підприємництва. 8. Охарактеризуйте гео економічні пріоритети регіонального розвитку України. 9. Які передумови формування експортного потенціалу в Україні? 10. Які особливості формування транспортних коридорів? 11. Транзитний потенціал та рівні реалізації конкурентних переваг української економіки. <p>Завдання 1. За допомогою секторних діаграм відобразити структуру експорту-імпорту України. Визначити питому вагу країн світу в торгівлі з Україною.</p>	2

	<p>Завдання 2. За даними статистичного щорічника визначити питому вагу країн в експорті та імпорті, а далі побудувати секторні діаграми, в перших двох секторах показати питому вагу країн СНД в структурі експорту та імпорту України, а в наступних – питому вагу інших країн світу (за регіонами).</p> <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні тенденції зовнішньоекономічної діяльності в Україні. 2. Інтеграційні процеси України: пріоритети та перспективи. 	
13	<p>Тема 13. Фактори сталого розвитку продуктивних сил <i>Практичне заняття 13</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. У чому сутність поняття «сталий розвиток»? 2. В чому полягає сутність і мета створення вільних економічних зон? 3. Розкрийте основне призначення регіональних науково-технологічних парків. 4. Які особливості становлення регіональної інвестиційної політики в Україні? 5. Розкрийте причини виникнення депресивних регіонів та механізм інвестування їхнього розвитку. <p>Кейс 1. Зробити аналіз динаміки чисельності населення Землі впродовж останніх століть. Для виконання завдання треба використати додаткову інформацію та, побудувавши графік, проаналізувати темпи зростання чисельності населення в бік збільшення, зменшення, стабілізації.</p> <p>Кейс 2. Пояснити суть поняття «демографічний вибух» та «демографічна криза», і дати оцінку подальшій перспективі росту чисельності населення Землі. На підставі рекомендованих літературних джерел законспектувати різні трактування категорії «демографічний вибух», «демографічна криза». Виконати таблицю чисельності населення світу за різні періоди та зробити письмові висновки.</p> <p>Виконання тестових завдань</p>	2
14	<p>Тема 14. Наукові засади раціонального природокористування <i>Практичне заняття 14</i></p> <p>Питання для обговорення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Екологічні проблеми промислового комплексу. 2. Екологічні проблеми агропромислового комплексу. 3. Транспорт і раціональне природокористування. 4. Система розселення як фактор антропогенного впливу на довкілля. <p>Виконання тестових завдань</p> <p>Теми рефератів</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Раціональне природокористування, сутність, принципи й пріоритети. 2. Екологічні проблеми людства. 	2
Усього за навчальною дисципліною		28

Під час вивчення курсу виконуються завдання для самостійних робіт по запропонованих нижче темах.

Критерії оцінювання:

змістовність – 1 бал.

відповідність темі та вимогам оформлення – 1 бал.

Максимальна кількість балів за одиницю самостійної роботи – 2 бали.

Максимальна кількість балів за самостійну роботу по курсу – 18 балів.

5.2 Зміст завдань для самостійної роботи здобувача (СРЗ)

Самостійна робота здобувача (СРЗ) з курсу «Просторова та регіональна економіка» - це вид науково-дослідної роботи студента, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета СРЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст СРЗ: завершена теоретично-практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Орієнтована тематика самостійних навчально-дослідних завдань

1. Історія розвитку кластерної теорії: внесок різних вчених.
2. Економічна логіка формування, розвитку кластерів.
3. Поняття кластера, протокластера, господарської агломерації.
4. Інституційні та інноваційні переваги підприємств у кластері.
5. Класифікація кластерів. Кластерний підхід, кластерна політика інноваційної економіки.
6. Зарубіжний досвід розвитку кластерів. Кластерна політика у регіонах розвинених країн.
7. Теоретичні аспекти формування інтегрованої інформаційної системи кластеру.
8. Стратегічне розвиток з урахуванням кластерних систем.
9. Проблеми використання кластерного підходу України.
10. Особливості становлення державної кластерної політики на етапі.
11. Кластери як просторові форми інноваційного регіонального розвитку.
12. Ідентифікація та аналіз галузевих кластерів.
13. Напрями реалізації кластерної політики.
14. Особливості формування комплексної інфраструктури кластерів.
15. Галузевий та кластерний підходи у регіональному розвитку. Основні переваги та ризики застосування кластерного підходу.
16. Причини обмеженості застосування кластерного підходу до регіонального розвитку. Характеристики територіальних кластерів
17. Різні підходи щодо визначення поняття «кластер».
18. Географічна локалізація кластерів. Просторові (територіальні) та позапросторові (галузеві) кластери. Складнощі у визначенні меж кластера.

Самостійна розрахунково-аналітична робота

1. Відкрийте сторінку Головного управління статистики у Чернігівській області та ознайомтеся зі структурою статистичної інформації.

3. Ознайомтеся з класифікаторами за посиланням https://ukrstat.gov.ua/klasf/st_kls/op_npp_2022.htm

4. Проаналізуйте тенденції розвитку економіки Чернігівської області за видами економічної діяльності у період із 2023 по 2024 р.

5. Визначте динаміку частки прогресивних галузей у загальному обсязі виробництва.

6. Визначте динаміку співвідношення між видобувними та переробними галузями.

Самостійне аналітичне дослідження

Наведіть приклади суперництва територій за людські, фінансові та інші ресурси. Проаналізуйте їх.

Використовуючи статистичні дані (за останні 2-3 роки), оцініть конкуренцію між територіями одного адміністративного рівня (не менше ніж 20 територій). Наведіть результати у вигляді таблиці:

№ з/п	Територія	Кількість приїжджаючих, чол.	Кількість приїжджаючих за добу, чол.	Середня тривалість перебування, дні

Завдання для самостійного виконання

Завдання 1. Розрахувати суму дефіциту бюджету міста та розмір субвенції за такими показниками:

сума власних доходів бюджету - 56 400 тис. грн;

сума закріплених доходів бюджету - 41 130 тис. грн;

сума видаткової частини бюджету - 7 900 тис. грн;

сума субвенції - 25 % суми дефіциту бюджету.

Завдання 2. Визначити окремо суму поточних видатків та видатків розвитку міського бюджету за такими напрямками використання коштів бюджету:

соціальне забезпечення - 5 532 тис. грн;

соціально-культурна сфера - 938 тис. грн;

інвестиційна діяльність - 106 тис. грн;

сплата основної частини боргу органів місцевого самоврядування - 53 тис. грн;

охорона здоров'я - 4 522 тис. грн;

державне управління - 885 тис. грн;

придбання обладнання, транспортних засобів та іншої техніки - 369 тис. грн;

реалізація програми соціально-економічного розвитку міста - 359 тис. грн;

фізична культура і спорт - 220 тис. грн.

Завдання 3. Визначити відсоток виконання місцевого бюджету за поточний рік, а також обсяг загального фонду місцевого бюджету, якщо обсяг місцевих бюджетів на поточний рік складає 15 млрд грн при плані - 12 млрд. грн. Це складає 54 % від загального фонду бюджету.

Завдання 4. Бюджет міста з районним поділом складає 75 864 млн грн, серед яких:

доходи 1-го району - 22 %;

доходи 2-го району - 21 %;

доходи 3-го району - 18 %;

доходи 4-го району - 23 %;

доходи 5-го району - ?

Визначити суму доходів бюджету кожного району міста.

Завдання 5. Розрахувати коефіцієнт фінансової автономії бюджету міста за поданими показниками.

Видатки міського бюджету складають:

державне управління - 19 087 тис. грн;

правоохоронна діяльність - 19 974 тис. грн;

освіта - 2 396 тис. грн;

охорона здоров'я - 5 498 тис. грн;

житлово-комунальне господарство - 25 477 тис. грн;

цільові фонди - 2 905 тис. грн;

резервний фонд - 9 770 тис. грн.

Дефіцит бюджету складає 24 % суми видаткової частини бюджету.

Закріплені доходи бюджету складають 97 332 тис. грн.

Вимоги до написання самостійних навчально-дослідних завдань

При написанні самостійних навчально-дослідних завдань та їх оформленні варто керуватися такими критеріями:

обґрунтування вибраної теми;

опрацювання відповідної літератури;

наявність авторського розділу;

наявність списку використаних джерел.

Цитати та статистичні матеріали слід обов'язково супроводжувати посиланнями на джерела інформації, які мають бути відображені у списку використаних джерел. Посилання на інформаційні джерела необхідно подавати по тексту у квадратних дужках, наприклад [15, с. 74], 15 – це

порядковий номер джерела у списку літератури, а 74 – сторінка із вказаного джерела.

Робота має складатися із вступу (актуальність теми, предмет, об'єкт, мета, завдання), основної частини (визначення проблеми та послідовне її розкриття), висновків та списку використаних літературних джерел.

Загальний обсяг роботи – до 20 машинописних сторінки формату А4 з 14 шрифтом та інтервалом 1,5, із полями (верхнє/нижнє – 2 см, лівє – 3 см, правє – 1 см.).

Слід мати на увазі, що головною вимогою є розкриття суті питань, а не кількість сторінок.

5.3 Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Проведення модульного контролю з дисципліни «Просторова та регіональна економіка» здійснюється у формі виконання завдань модульної контрольної роботи.

Модульний контроль проходить у два етапи:

1 етап – виконання письмових завдань.

2 етап – перевірка та оцінювання результатів викладачем: відповіді оцінюються за критеріями відповідності, повноти, коректності та логічності викладу.

Характеристика завдань.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА №1 Просторова та регіональна економіка

Завдання 1. Дайте відповідь на тестові завдання (5 балів – по 0,5 балу за кожну вірну відповідь)

1. Дайте одну правильну відповідь.

Позиціонування території - це:

- а) аналіз маркетингового середовища території;
- б) дослідження загроз і можливостей території;
- в) комплекс заходів з формування і підтримання асоціацій, пов'язаних з територією, які дозволяють споживачеві розрізняти, впізнавати та надавати перевагу території серед інших територій;
- г) всі відповіді правильні.

2. Для успішності позиціонування території необхідно:

- а) розповсюджувати рекламу конкретної території;
- б) виділяти і пропагувати основні значущі відмінності території, які сприймаються споживачами позитивно;

в) розвивати і підвищувати інвестиційну і соціальну привабливість території;

г) всі відповіді правильні.

3. Жителі території з точки зору її ресурсів сприймають територію як:

а) територія - це об'єкт застосування свого особистого потенціалу (інтелектуального, трудового);

б) територія - це місце комфортного безпечного проживання для людини і його сім'ї;

в) територія - це об'єкт, на якому забезпечено безпроблемне надання та користування громадськими послугами;

г) всі відповіді правильні.

4. Комерційні організації на території з точки зору її ресурсів сприймають територію як:

а) територія - це місце, на якому бізнес буде мати певні (мінімальні) явні витрати і максимальні доходи;

б) територія призначена для ефективного ведення бізнесу за рахунок наявності та якості ресурсів (природних, людських та ін.);

в) територія - це місце, де є можливість забезпечити достатній рівень соціальної захищеності;

г) всі відповіді правильні.

5. Громадські (некомерційні) організації на території з точки зору її ресурсів сприймають територію як:

а) територія - це місце, де можна вести бізнес з мінімальними витратами;

б) територія - це місце, на якому забезпечено реалізацію прав громадянина на ведення громадської діяльності, що не суперечить закону;

в) територія - це об'єкт, де споживання ресурсів не веде до накопичення негативних наслідків;

г) всі відповіді правильні.

6. Умовами успішної диференціації є:

а) диференціатори не повинні ставити цінності для споживача;

б) бажано, щоб диференціатори були унікальними, єдиними у своєму роді;

в) диференціатори не обов'язково повинні бути зрозумілими для споживача;

г) диференціатори не обов'язково повинні бути достатньо помітними для споживача.

7. Диференціація в територіальному маркетингу включає два аспекти:

- а) диференціація території порівняно з іншими територіями-конкурентами (можливим місцем проживання і/або здійснення діяльності);
- б) диференціація території для різних груп споживачів територіального продукту;
- в) диференціація території з метою визначення оптимальних характеристик, що відповідають певним критеріям;
- г) всі відповіді вірні.
- д) правильні відповіді «а» і «б».

8. *Об'єктами порівняння територій-конкурентів можуть бути такі характеристики:*

- а) розташування території;
- б) людські ресурси;
- в) виробнича інфраструктура;
- г) всі відповіді правильні;
- д) правильні відповіді «а» і «б».

9. *«Жорсткими» диференціаторами є:*

- а) ділова репутація;
- б) імідж території;
- в) наявність певних природних ресурсів та вартість їх використання;
- г) рівень розвитку на території супутніх галузей.

10. *«М'якими» диференціаторами є:*

- а) зручне транспортне розташування;
- б) вартість робочої сили;
- в) наявність міжтериторіальних програм співробітництва;
- г) розмір і умови стягнення місцевих податків і зборів.

Завдання 2. Дайте стисло письмову відповідь на запитання – 8 балів (по 2 бали за кожен вірну відповідь)

1. Які існують регіональні проблеми інноваційних процесів в Україні?
2. Назвіть основні соціально-економічні проблеми регіонів України.
3. Назвіть основні тенденції в змінах галузевої структури господарства розвинутих країн світу.
4. Що мається на увазі під структурною кризою в господарстві України?

Завдання 3. Задачі – 7 балів (по 3,5 бали за кожен вірно вирішену задачу)

Задача 1. Розрахувати суму дефіциту бюджету міста та розмір субвенції за такими показниками:

- сума власних доходів бюджету - 56 400 тис. грн;
- сума закріплених доходів бюджету - 41 130 тис. грн;

сума видаткової частини бюджету - 7 900 тис. грн;
сума субвенції - 25 % суми дефіциту бюджету.

Задача 2. Визначити окремо суму поточних видатків та видатків розвитку міського бюджету за такими напрямками використання коштів бюджету:

- соціально забезпечення - 5 532 тис. грн;
- соціально-культурна сфера - 938 тис. грн;
- інвестиційна діяльність - 106 тис. грн;
- сплата основної частини боргу органів місцевого самоврядування - 53 тис. грн;
- охорона здоров'я - 4 522 тис. грн;
- державне управління - 885 тис. грн;
- придбання обладнання, транспортних засобів та іншої техніки - 369 тис. грн;
- реалізація програми соціально-економічного розвитку міста - 359 тис. грн;
- фізична культура і спорт - 220 тис. грн.

МОДУЛЬНА КОНТРОЛЬНА РОБОТА №2 **Просторова та регіональна економіка**

Завдання 1. Дайте відповідь на тестові завдання (5 балів – по 0,5 балу за кожну вірну відповідь)

1. Цілісність регіону означає пропорційний розвиток таких його складових

- 1) матеріальної, природної, політичної;
- 2) фінансової, виробничої; соціальної;
- 3) екологічної, економічної, соціальної;
- 4) виробничої, фінансової, культурної.

2. Об'єктивною передумовою виникнення та розвитку територіального поділу праці в регіоні є

- 1) геополітичне положення;
- 2) фактор науково-технічного прогресу;
- 3) природні умови;
- 4) трудовий потенціал.

3. Територіальний поділ праці між промисловими вузлами й центрами отримав назву

- 1) генерального;
- 2) міжрайонного;
- 3) фазового;

- 4) епізодичного.

4. Найбільша ступінь спеціалізації та розвитку міжрайонних зв'язків в Україні має місце у

- 1) будівництві;
- 2) паливній галузі;
- 3) сільському господарстві;
- 4) хімічній промисловості.

5. Рівень спеціалізації регіону визначається за показником

- 1) коефіцієнта локалізації;
- 2) продуктивності праці;
- 3) фондівдачі;
- 4) капіталоемності.

6. Високий рівень спеціалізації регіону має місце, коли коефіцієнт виробництва на душу населення

- 1) більше 1;
- 2) менше 1;
- 3) більше 0;
- 4) знаходиться в межах від 0 до 1.

7. Галузева структура економіки визначається

- 1) наявним рівнем розвитку продуктивних сил, забезпеченістю сировинними та паливно-енергетичними ресурсами;
- 2) темпами зростання виробництва та темпами впровадження досягнень науки і техніки;
- 3) міжнародним поділом праці, економічною інтеграцією;
- 4) усім вище зазначеним.

8. Структура економіки, що відображає співвідношення, взаємозв'язки та пропорції між складовими частинами господарства називається

- 1) територіальною;
- 2) галузевою;
- 3) соціально-економічною;
- 4) економічною.

9. Вкажіть галузь, що відноситься до вторинних галузей

- 1) харчова промисловість;
- 2) добувна промисловість;
- 3) сільське господарство;
- 4) правильна відповідь відсутня.

10. До об'єктів виробничої інфраструктури відносяться

- 1) ремонтне господарство;

- 2) житлово-комунальне господарство;
- 3) пасажирський транспорт;
- 4) торгівля.

Завдання 2. Дайте стисло письмову відповідь на запитання – 8 балів (по 2 бали за кожну вірну відповідь)

1. У чому полягає територіально-орієнтований підхід у регіональному розвитку?
2. Розкрити сутність бюджетної політики на місцевому рівні.
3. Охарактеризувати суть реформи місцевого самоврядування та її значення для населення країни.
4. Які види міжбюджетних трансфертів використовуються в Україні?

Завдання 3. Задачі – 7 балів (по 3,5 бали за кожну вірно вирішену задачу)

Задача 1. Бюджет міста з районним поділом складає 75 864 млн грн, серед яких:

- доходи 1-го району - 22 %;
- доходи 2-го району - 21 %;
- доходи 3-го району - 18 %;
- доходи 4-го району - 23 %;
- доходи 5-го району - ?

Визначити суму доходів бюджету кожного району міста.

Задача 2. Розрахувати коефіцієнт фінансової автономії бюджету міста за поданими показниками.

- Видатки міського бюджету складають:
- державне управління - 19 087 тис. грн;
  - правоохоронна діяльність - 19 974 тис. грн;
  - освіта - 2 396 тис. грн;
  - охорона здоров'я - 5 498 тис. грн;
  - житлово-комунальне господарство - 25 477 тис. грн;
  - цільові фонди - 2 905 тис. грн;
  - резервний фонд - 9 770 тис. грн.

Дефіцит бюджету складає 24 % суми видаткової частини бюджету. Закріплені доходи бюджету складають 97 332 тис. грн.

Загальна максимальна можлива кількість балів за 1 модульну контрольну роботу - 20 балів.

Час на виконання.

На виконання всього контрольного завдання відводиться **2 академічні години.**

Мінімальний поріг.

Для успішного складання модульного контролю здобувач повинен

набрати не менше 12 балів (60% від максимальної кількості).

Загальні критерії оцінювання тестових завдань:

Бали	Процент виконання	Результат
19-20	91-100%	Зараховано
16-18	83-90%	
14-15	76-82%	
13	60-75%	
12	60-67%	
0-11	< 60%	Не зараховано

5.4 Індивідуальні завдання та критерії їх оцінювання

Індивідуальні завдання з навчальної дисципліни «Просторова та регіональна економіка» є формою самостійної роботи здобувача і виконуються в наступному вигляді:

1. Есе, тези доповідей, наукова стаття в фаховому збірнику, участь в наукових конференціях тощо.

2. Участь в програмах неформальної/інформальної освіти, проходження онлайн курсу від Prometheus тощо.

Під час виконання ІНДЗ оцінюються такі компоненти:

- Слайди до відповіді/презентації – 5 балів
- Повнота розкриття теми, висвітлення сучасної проблематики, аналіз різних концепцій, підходів, ідей – 10 балів
- Якість оформлення бібліографічних даних, науковий стиль – 5 бали
- Самостійність та креативність – 10 балів

Максимальна кількість балів - 30 балів.

5.5 Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Екзамен. Відбувається згідно з «Положення про оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти у ПрАТ «ВНЗ «МАУП» <http://surl.li/fkfyye>

Орієнтовний перелік питань для семестрового комплексного контролю:

1. Предмет, метод і завдання дисципліни «Просторова та регіональна економіка»

2. Сутність децентралізації у регіональній політиці, стан і перебіг в Україні.

3. Реформа адміністративно-територіального устрою в Україні, утворення громад: сутність і сучасний стан.

4. Форми і методи демократичної участі громадян в управлінні

розвитком громад.

5. Стратегічне планування розвитку регіонів: сутність, методологія, алгоритм розробки плану.

6. Загальносистемні закономірності, принципи, фактори розміщення продуктивних сил і формування економіки регіонів.

7. Основні принципи, фактори економічного районування в Україні. Типи економічних районів.

8. Основні елементи територіальної структури господарства.

9. Визначення системи регіонів та типів регіонального розвитку України.

10. Концепції регіональної політики. Сутність державної регіональної політики.

11. Сутність механізму реалізації регіональної економічної політики.

12. Державне регулювання та прогнозування розвитку економіки регіонів.

13. Природно-ресурсний потенціал (ПРП) України та його структура.

14. Динаміка чисельності України та її фактори.

15. Людський потенціал в країні, її регіональні особливості.

16. Господарський комплекс України: склад, структура, структурні зрушення.

17. Аналіз сучасної галузевої структури господарства України за основними показниками.

18. Міжгалузеві комплекси України: склад та їх роль в економіці України.

19. Паливна промисловість України, регіональні особливості її розміщення, стан і перспективи.

20. Електроенергетика України, регіональні особливості її розвитку, стан і перспективи.

21. Металургійний міжгалузевий господарський комплекс, регіональні особливості його розвитку та розміщення.

22. Хімічний комплекс України, регіональні особливості його розміщення та сучасний стан.

23. Лісовий комплекс України, регіональні особливості його розміщення та сучасний стан.

24. Будівельний комплекс України, регіональні особливості його розміщення та сучасний стан.

25. Транспортний комплекс України, регіональні особливості його розміщення та сучасний стан.

26. Машинобудівельний комплекс України, регіональні особливості його розміщення та сучасний стан.

27. АПК України, регіональні особливості його розвитку та розміщення.

28. Склад і промислова спеціалізація регіонів України.

29. Склад і сільськогосподарська спеціалізація регіонів України.

30. Економіка Придніпровського економічного району: стан та перспективи розвитку

31. Економіка Східного економічного району: стан та перспективи розвитку
32. Економіка Центрального економічного району: стан та перспективи розвитку.
33. Економіка Подільського економічного району: стан та перспективи розвитку
34. Економіка Поліського економічного району: стан та перспективи розвитку
35. Економіка Карпатського економічного району: стан та перспективи розвитку
36. Основні форми міжнародної економічної співпраці України: стан і перспективи.
37. Основні форми міжнародної економічної інтеграції. Інтеграція України у європейські та інші світові структури
38. Предмет, завдання, об'єкт досліджень в екології.
39. Природокористування: раціональне і нераціональне – сутність, сучасні задачі.
40. Індикатори та система показників сталого розвитку суспільства.

Шкала відповідності оцінок

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. Політика курсу:

Здобувачі вищої освіти дотримуються правил академічної доброчесності (згідно загальних правил Північноукраїнського інституту ПрАТ «ВНЗ «МАУП»»):

- обов'язкове відвідування навчальних занять;
- активність здобувача під час практичних занять;
- робота в команді;

своєчасне виконання завдань самостійної роботи;
відпрацювання пропущених занять можливе під час самостійної підготовки та консультацій викладача;
презентації та доповіді мають бути авторськими та оригінальними;
вся література, яку здобувачі не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувачі вищої освіти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

Не допустимо: пропуск занять без поважних причин; запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час заняття (за винятком дозволу викладача при зверненні до текстів нормативно-правових актів); списування та плагіат.

Список літератури

Основні джерела:

1. Аванесова Н. Е. Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка: *підручник*. Х.: Щедра садиба плюс. 2015. 223 с.
2. Богословська А.В. Регіональна економіка: *навч. посібник* / А.В. Богословська, О.С. Кваша. Миколаїв: Видавець Ємельянова Т.В. 2018. 488 с.
3. Дмитрієв І.А. Регіональна економіка: *навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів закладів вищої освіти* / І.А. Дмитрієв, І.Ю. Шевченко. Х.: ФОП Бровін О.В. 2018. 284 с.
4. Завадських Г.М. Регіональна економіка: *навч. посібн.* 1 вид. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 556 с.
5. Мартусенко І.В. Регіональна економіка: *підручник* / І. В. Мартусенко, Б. В. Погрішук. Тернопіль: Крок. 2015. 626 с.
6. Матвейчук Л.О. Регіональна економіка: *навч.-метод. посібник*. Кам'янець-Подільський: Абетка, 2015. 135 с.
7. Пак Н.Т. Регіональна економіка: *навч. посібник*. Львів: Видавництво Львівської політехніки. 2015. 325 с.
8. Регіональна економіка: *навч. посібник* / В.В. Гончаров та ін. К.: КНУБА, 2016. 203 с.
9. Регіональна економіка: *підручник* / за ред. О.М. Бандурки, О.В. Носової. Х.: Золота миля, 2016. 333 с.
10. Топчієв О.Г. Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики: *навч. посібник* / О.Г. Топчієв, Д.С. Мальчикова, В.В. Яворська. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС. 2015. 370 с.

Допоміжні джерела

11. Круш П.В., Кожемяченко О.О. Регіональне управління: *навч. посібник*. К.: Центр учбової літератури, 2007. 248 с.
12. Про засади державної регіональної політики: Закон України від 05.02 2015 р., № 156-УШ. - www.rada.gov.ua.
13. Про стимулювання розвитку регіонів: Закон України від 08. 09.

2005 р., № 2850-ГУ. - www.rada.gov.ua.

14. Сталий розвиток - XXI століття: управління, технології, моделі. Дискусії 2017: *колект. моногр.* / Аверіхіна Т.В., Адамець Т.П., Андерсон Т.П. [та ін.]: НТУУ - Київ, політехн. Ін-т ім. Ігоря Сікорського; Ін-т телекомунікацій та глобального інформаційного простору НАН України: Вища економіко - гуманітарна школа / за наук.ред. проф. Хлобистова Є.В. Київ. 2017. 546 с.

15. Попова Г.Ю., Положенцева К.Л., Гордієнко В.В. Модернізація локального ринку послуг житлово-комунального господарства в умовах монополістичної стагнації. Наукові перспективи (*Naukovi perspektivi*). Випуск 2(20). 2022. С. 333-352

16. Попова Г.Ю. Перспективи розвитку дослідницько-інноваційної діяльності вищих навчальних закладів в умовах модернізації локальних ринків донецького регіону. Проблеми адаптації соціально-економічних систем до екзогенних змін: монографія / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Л. Л. Калініченко. Х. : ФОРМ Панов А. М., 2019. 640 с.

17. Попова Г.Ю. Планування маркетингової діяльності будівельної фірми в умовах становлення локальних ринків Донецького регіону. Теорія, методологія і практика господарсько-фінансової діяльності підприємств: колективна монографія. Полтава: ПП «Астроя», 2019. 254 с.

18. Попова Г.Ю., Положенцева К.Л. Економічне забезпечення ризикозахисту будівельної фірми в умовах формування локальних ринків. *Sociocultural and managerial drivers of business development strategy implementation in Ukraine: Monograph / under the general editorship of Doctor of Economics, Professor L.L. Kalinichenko* «Wydawnictwo IVM», 2021. 292 p.

19. Попова Г.Ю., Гордієнко В.В. Проблеми розвитку житлово-комунального господарства та будівництва у контексті формування локальних ринків. Україна та світ під впливом викликів сьогодення: колективна монографія. Харків: СГ НТМ «Новий курс», 2023. 238 с.

20. Попова Г.Ю. Проблеми відновлення економіки Донбасу в контексті модернізації локальних ринків. *Економічний вісник Донбасу*. 2017. Вип. 3 (49). С. 25 – 31.

21. Попова Г. Ю. Подолання інституційних протиріч в умовах відновлення економіки Донецького регіону. *Економічний вісник Донбасу*. 2018. № 2 (52). С. 33-37.

22. Попова Г. Ю., Новікова О. В. Подолання інституційної недостатності в процесі модернізації локальних ринків Донецького регіону. *Збірник наукових праць Донбаської національної академії будівництва і архітектури*. Краматорськ : ДонНАБА, 2018. № 3-2018 (13). С. 54-66.